

MAGYAR POLGÁR

Előfizetési árak:

Egész évre 28 kor., fél évre 14 kor., negyed évre 7 kor.,
egy hónapra 2 kor. 40 fillér. — Egyes szám ára 10 fillér.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:

AJTAI K. ALBERT.

Szerkesztőség: belkirály-utca 6. sz.

A lap szellemi részét illető minden közlemény ide intézendő.

Kiadóhivatal: belközép-utca 4. sz.

Megjelenik minden nap, az ünnepek és vasárnapok kivételével.

Hirdetések □ cmként 10 fillér, nyílttér egy petif sor területenként 40 fillér.

Hegedüs Sándor Kolozsvárt.

— június 29.

Harminczöt év...

Az idő hogy eljár! Mintha csak a tegnapi lett volna, mikor a belfarkasutcai öreg kollegium tudós tanárai egy emberöltőt meghaladó idővel ezelőtt a másodéves bölcsészek kezébe adták az érettségi bizonyítványt. Tizenkét esztendei tanítás után éretteknek minősítették az ifjak, kiknek nevében a legjobb tanuló megköszönte a tanárok atyai szeretetét, gondviselését, jóságos nevelését. És kiléptek az életbe, vagyis csak az előcsarnokba, a hol a felsőbb tudományok vértjével fegyverzik föl azt, a ki a küzdelemben nem csupán csöndes szemlélő, hanem odaadó harcos is kíván lenni.

Valóságban a holnap csak folytatása a tegnapi félbehagyott munkának. A studium fonalát szövjük tovább. A fölütött könyvön csak egy lapot fordítunk.

És mégis: minő más a tegnapi, mint a ma, mennyire különbözik az elfordított levélre írott munka a rákövetkező lapok tartalmától.

Napsugár csókjában fürdik a trikolórsor. Az ünnepies csöndbe csak a reggeli harangzó zúg a heglábától a hegyromig. Harmat csillog a falevelen s mosolyog minden ház, minden utca, minden talpalattnyi föld. A lelkeket édes, boldog gyönyörűség, a szeretet tölti be és kiül az arcra, meglóban a szemekben és szerte sugárzik mindenekre.

Csinositanak mindenfelé, hogy szép és kedves legyen a hely, a merre jár, a hová néz. Virágot fonnak koszoruba, hogy gyönyörűséget szerezzenek Neki.

Nem látjátok, nem érezitek, hogy nagy nap van ma?

Az édes anya várja haza gyermekét, szerette fiát.

Már itthon is van. Keblére is ölelte. Szeretetével is átkarolta és ott tartja szive fölött, hadd hallja dobogását. Hadd érezze, hogy milyen jó megpihenni annál, a kiért annyit dolgozott, tett, fáradott.

Milyen boldog lehet, a kit így szeretnek, a kinek a szeretetét így viszonzják, jóságát ezzel köszönik meg.

Milyen boldog lehet, a kit így várnak, a kit minden ajk azzal fogad: *Isten hozta...*

A megérkezés.

A kora reggeli idő daczára a pályaudvar telides tele volt ünnepi díszbe öltözött várakozókkal, kik *Hegedüs Sándor* miniszter és családja fogadására sereglettek össze. Ott voltak gr. *Béldy Ákos* főispán, br. *Feilitzsch Arthur* és *Sándor József* orsz. képviselők, dr. *Nagy Mór* és *Fekete Nagy Béla* tanácsosok, *Deák Pal* főkapitány, *Gámán Zsigmond* iparkam. titkár, *Becsek Lajos* és *Sámi László* táblabírák, *Benigni Samu* és *Weisz József* kamarai alelnökök, *Hóry Béla*, *Gyulay László*, *Jónás Bálint* és *Máthé Gyula*, a miniszter volt osztálytársai, *Vuchetich Sándor* posta igazgató, *Gidófalvy István* főgondnok, *Sárkány Lajos* gimn. igazgató, *Kiss Sándor* keresk. akad. igazgató, *Nagy Dezső* múmalom igazgató, dr. *Várady Aurél* ügyvéd, *Hegyesi Vilmos* szerkesztő, *Kuszkó István* hírlapíró, *Smiel Dávid* elnök és *Glasner Mózes* főrabbi az orth. izraelita hitközség küldöttsége élén, *Varga Dániel*, *Bak Lajos*, *Weisz Mór*, *Hirschfeld Lajos*, *Pollák Samu* a keresk. és iparkamara több tagjával, a városi törvényhatóság és tisztikar nagy része, az államvasuti tisztviselői kar tagjai, stb. stb.

A Budapest felől jövő gyorsvonat, melyet *Pollák Lajos* felügyelő vezetett Nagy-Váradtól Kolozsvárig, — pontosan menetrend szerint robogott be a pályaudvarra. A Waggon Úti pályán a kocsik után volt beakasztva a miniszter szalonkocsija, melyben *Hegedüs Sándor* neje, leánya *Rózsika*, továbbá *Szerényi József* min. tanácsos, és *Pétery Ödön* dr. min. fogalmazó érkeztek meg.

A kocsiból kilépő miniszterhez, a szünni nem akaró éljenzés után, dr. *Nagy Mór* polgármester helyettes tanácsos a következő lendületes beszédet intézte:

Nagyméltóságú Miniszter ur!

Kegyelmes Urunk!

A város nevében mély tisztelettel és magas örömmel üdvözöljük Nagyméltóságodat első ottban.

Meglátogatja Nagyméltóságod most szülő és nevelő városát, hogy egy emberöltőnyi kor után tanuló évei szép emlékezetének áldozzon.

Ez az emlékezet méltó az áldozásra. Tanúsítja ezt magas megjelenése Nagyméltóságodnak, ki csak percekkel méri az időt. De tanúsítania kívánja ezt Kolozsvár egész polgársága is; mert élénk emlékezetünkben él, hogy az a dicsérrel teljes tanuló pályára, melyet Nagyméltóságod városunk körében futott meg, tüneményes előjátéka volt annak a szárnyalásnak, melyben Nagyméltóságodat később, a mai napig emelkedni láttuk.

Lehetetlen tehát nem kérnünk Nagyméltóságodat: engedje meg, hogy az emlékezet örömeinek fennkölt érzésében, mi is e város polgárai, egyetemleg részt vehessünk, s azt kifejezhessük.

Mindig különösen kedves és emlékezetes minékünk Nagyméltóságod megjelenése.

De a mai napon a mi örömünk nagyobb, teljesebb, általánosabb; mert e pillanatban előttünk Nagyméltóságodban az a rendkívüli tehetségekkel megáldott ember áll, kinek pályáját, már tanuló korában, a teljes öntudatosság jellemezte.

Nem kellett jóserő: előre látni azt, hogy ily tehetséges ember, ilyen akaraterevével, ilyen szorgalommal és kitartással, rendkívül sokra fogja vinni az emberek tiszteletében.

De éreznünk kellett azt is, hogy ilyen ész

és jellem, ilyen szív szolgálatában, rendkívül sokra fogja vinni az emberek szeretetében.

Nem habozom kimondani, hogy Nagyméltóságodban e nagy szívet még jobban csodáljuk, mind a nagy ész, mert szerintünk ez inkább érték.

Innen van, hogy Nagyméltóságod folyvást haladott és emelkedett, a nélkül, hogy mély nyomai valakinek szenvedéseket okoztak volna. Sőt ellenkezőleg! Minden lépése növelte a közszereket ő-szegét, melyet a maga nagy szeretetének ellenértékeképpen nyert.

És Nagyméltóságod újból csak azért jött, hogy megnyissa szívét.

Tehet-e ugyanakkor másképp Kolozsvár polgárainak egyeteme? akkor, midőn feléje újból az a tömör láng közeledik, mely mindig kigyújtotta?

Meghatva mondjuk: »Isten hozta!« — a szó eredeti értelmével és hangsúlyával. Isten hozta hozzánk, nekünk, értünk! Éljen sokáig!

Lelkes éljenzés kísérte az üdvözlő beszédet, melyre *Hegedüs Sándor* mondott röviden köszönetet. Hangsúlyozta, hogy valóban a szeretet hozta ide, s lekötelve érzi magát, hogy szeretet is fogadja.

Most lépett ki a szalonkocsiból *Hegedüs* Nagyméltósága és leánya, kiket szintén lelkes éljenzéssel üdvözölt a közönség.

Az üdvözlések után barátságos kézszerítást váltott a körben állókkal, majd a város fogatán *Béldi Ákos* gróf kíséretében *New York* szálló-beli lakására hajtattott, impozáns kocsisortól kísérve. A miniszter számára a 4. és 5. számú termeket rendezte be a szálló tulajdonosa.

A miniszter lakását és a szálloda lépcsőházát pompás növény- és virágdíszszel ékesítették föl a jótékony nőegyletek tagjai, kiknek élén *Kozma Ferenczné* urhölgy buzgolkodott, hogy ez a meglepetés mentől szebben sikerüljön.

A *New-York* szálló előcsarnokában a gyöngéledő *Szvacsiná Géza* polgármester üdvözölte a minisztert és a második kocsiban érkező kegyelmes asszonyt s leányát.

Egy órai pihenés után, mialatt a helyi lapokat futotta át, *Hegedüs* miniszter nejevel és leányával *nagynénje* kismester-utcai lakásához hajtattott, s innen négyen együtt mentek ki a temetőbe a miniszter néhai édes anyja sírjához, melyet addig a miniszter figyelmes kísérői kószorúkkal borítottak be.

A temetőből a miniszter és családja visszavertvén, még egy rokoni látogatást tettek *Kolozsvári* dr. családjánál s ezután a *New-York* szállóba tértek, hogy fogadják a nőegyletek küldöttségét.

A nőegyletek tisztelgése.

Cserfalomb, dellszaki növények és virág díszíti a *New-York* feljáróját s a folyosó sarkában hatalmas transparant pompázik, ezzel a fölírással: »Isten hozott!« Olyan, mint egy miniatűr diadalkapu. Alatta vonulnak el sorra a kolozsvári asszonyok, jótékony nőegyleteink kiküldöttei, hogy a miniszter és a kegyelmes asszony előtt tisztelegjenek.

A diszteremben van a gyülekezés. Jóval kilencz óra előtt már sokan vannak együtt (sok hölgy kiválóan izléses honi szőttés ruhában). Kisebb-nagyobb csoportok képződnek, mig nem ketté nyílik a fogadó-terembe vezető szárnyas ajtó s a másik szobában megjelenik Hegedüs Sándorné, a férje és leánya kíséretében.

Egy pillanat alatt csend támad s az asszonyok bevonulnak. Elöl két fehérruhás szép leányka: Sári Annuska és Grätz Mariska. Mindegyikük hatalmas virágbokrétát visz.

Maga a miniszter be se várja, hogy véget érjen az üdvözlés; barátságosan mosolyog jobbra-balra, régi jó ismerőseit köszönti.

Közben pedig rövid, talpraesett beszédben üdvözlő a kegyelmes asszonyt Ferencz Józsefné ő méltósága.

— Kegyelmes asszonyom, — mondotta többek közt — úgy érezzük, hogy büszkék vagyunk arra, hogy magyar nőknek születtünk. Hozta Isten, áldja meg a jó Isten!

Hegedüs Sándorné halk hangon, látható meghatottsággal felel:

— Én is igen örülök, hogy szeretetükben megtartanak és kérem, tartsanak meg ebben továbbra is!

Azután a kis lányok átnyújtották a bokrétákat. Egyet a kegyelmes asszonynak, a másikat a leányának.

A mi most következett, már épenséggel nem volt hivatalos aktus. A miniszter is, a kegyelmes asszony is a legfesztelenebbül társalogtak az egybegyültekkel, kiknek egy részét Szvacsina Géza polgármester mutatta be. A szívélyes, rendkívül barátságos fogadtatás féltíz óra utáni tartott.

A tisztelgésben a jótékony nőegylet, a Mária Valéria árvaház, az ev. luth. nőegylet, a házbérsegélyző fiúregylet és az izralita nőegylet képviselőiben résztvettek; Ferencz Józsefné, Sigmond Dezsőné, Grätz Mórné, Kozma Ferenczné és Fischer Vilmosné elnökök; továbbá Inczedy Sámunné, gr. Lázár Istvánné, Szvacsina Gézáné, Kiss Sándorné, Gyulay Lászlóné, Dávid Antalné, Deák Pálné, Hóry Beláné, Pisztóry Mórné, Purádi Kálmánné, Péterfy Zsigmondné, Geréb Mártonné, Szathmáry Ákosné, Gyulay Árpádné, Somodi Istvánné, Lengyel Dánielné, Czirják Albertné, Török Sándorné, Turesányi Gyulané, Kun Fülöpné, Horovitz Sámuelné, Schwartz Józsefné, Szenes Károlyné, Pataky Istvánné, Kronpecher Hermin, Kuzskó Istvánné, Velle Sándorné, Kónya Rachel, Schwartz Adolfné, Rosenfeld Józsefné, Grün Lipótné egyleti tagok.

Ünnep a kollégiumban.

Enyhe szél lengette a református kollégium czimeres zászlaját. Ez az egy zászló is ünnepi színt adott a szürke, nehéz falu épületnek, a melynek kapujában ma kis diákok és meglelt férfiak váltakoztak. A harminczöt év előtt való növendék és a mostani mosolyogva nézegette egymást; az egyikben a pajzán, a vidám, a gond nélkül való ifjuság emlékeit idézte föl az illetén való találkozás; a másik előtt megjelent a jövő...

Puritan egyszerűségű a református kollégium diszterme. Barna politrozott fa futja körül négy falát, közbül nagy szószék, oldalt padosok, hátul félemeletes karzat. Egyetlen pompája a szószéket övedző nemzetiszinü drapéria és kollégium czimere.

Ebbe a terembe gyűltek össze a Hegedüs Sándor iskolatársai. Tíz évvel ezelőtt volt az utolsó találkozásuk; azóta kevesebb lett a számuk négygyel. Többnyire öszülő, meglelt ur-emberek, van köztük katona is: egy daliás hon-

véderezdes, a kinek tele van a melle kitüntetéssel. A miniszter volt iskolatársai közül a mai ünnepélyben a következők vettek részt: Baranyai Imre, honvéd ezredes. Fenyő Lajos, magánzó. Gyulai Árpád, p. ü. tanácsos. Herczeg Lajos, máv. felügyelő. Hóry Béla, árvaszéki elnök. Jakabházi Dániel, ev. ref. lelkész. Jónás Bálint, ev. ref. lelkész. Krizbai Béla, birtokos. Losonczy György, min. oszt. tanácsos. Macskási Sándor, tanár. Máthé Imre, irodatiszt. Molnár Géza, kir. táblabíró. Németh János, törvényszéki bíró. Schilling Ottó, kir. közjegyző. Szabó Gyula, ügyvéd. Szász Pál, mérnök. Végh Gyula, máv. ellenőr.

Az iskolatársak pont 10 órára összegyűltek a New York szállóban, a hol tisztelegtek a miniszternél és azután együtt mentek gyalog az ev. ref. kollegiumba.

Mire a miniszter és társai a terembe léptek, azt már nagyszámu ünneplő közönség töltötte meg. Az oldalt fekvő padokat a hölgyek foglalták el, a szószéktől balra és jobbra a kollegium tanári kara és a felügyelő bizottság ült, a közbülső padosorokban pedig a husz iskolatárs. Majd ismét ünneplő közönség s a karzaton a kollegiumi ifjuság. A közönség sorában többek közt ott voltak: Szerényi József min. tanácsos, Szvacsina Géza kir. tanácsos polgármester, Feilitzsch Arthur báró és Sándor József országgyűlési képviselők.

Hatalmas éljenzés fogadta a terembe lépő minisztert, a ki a szószék előtt fölállított zöld asztalnál foglalt helyet, Sárkány Lajos kollégiumi igazgatóval és Jónás Bálint ev. ref. lelkészszel.

Sárkány Lajos kollégiumi igazgató volt az első szónok. A mint megszólítja a minisztert, az feláll és ebben követi őt az egész egybegyült közönség. Az igazgató üdvözlő beszéde így hangzott:

Nagyméltósága Miniszter Ur!

Mélyen tisztelt Uraim!

Nagy jelentősége van e pillanatnak, a melynek nagy jelentősége abban áll, hogy megtisztelék az ősi kollegium falait, a melynek az ifju korban lejtődött baráti érzélem ünneppé teszi e napot, a mely kollegium 35 hosszú év előtt végre kibocsátotta a nagy világba az ifjakat, kikre nézve a középiskolának köteles része lehet abban, hogy fiai nagyokká legyenek, büszke és boldog a tanári testület, hogy a kollegium falai között üdvözölheti nagy fiait.

Nagy kötelessége, nehéz feladata van a tanári testületnek, mert ily intézetnél feladatul jut a kicsinynek, hogy a nagyok nyomdokaiba lépjen.

Keressük röviden annak titkait, hogy miként lehet az, hogy szerény eszközökkel ily ifjakat nevelt, kik nemcsak a kollégiumnak, hanem az országnak is büszkeségeivé lettek.

Három jóra tanított az intézet.

Ezek a jelszavak vannak zászlóira írva; ezeket alkalmazzuk minden kötelességünkben:

1. a vallásosság, 2. hazafiság, 3. a munka szeretete.

Ezeket vessük tanítványaink sziveibe, ezeket adjuk utmutatóul, melyekkel kibocsátjuk őket a nagy világba.

Mély tisztelettel üdvözljük Nagyméltóságodat ezen a helyen; halánknak és mély köszönetünknek adunk kifejezést azért, hogy megtisztelte ez alkalommal a tanári kart is megjelenésével és hogy nyomatékokat és elismerést adtak ezzel működésünk sikerének.

Ezt az üdvözlő beszédet követte az ima. Alig volt szem a teremben, a mely könnytelen maradt volna a Jónás Bálint tenkölt szellemü imájának hatása alatt. Egyszerű, világos, cikornya nélkül való haladás volt az Uristennek, a miért, hogy ezt a 35 éves találkozót megérnie hagyta az iskolatársaknak, a kik többnyire, de különösen egyikük igaz és munkás fiai e hazának.

Majd Hegedüs Sándor lépett a szószékre. Meghatottsága visszatükröződött az arcán. Be-

szédének első mondatai alig is voltak hallhatók, mig nem megerősödött hanggal, szívvel lélekkel, igaz érzéssel mondotta a következőket:

Hegedüs Sándor beszéde.

Kedves Barátaim, Tanulótársaim!

Tíz év mult el utolsó találkozásunk óta, hogy ezen intézet kebeléből új utnak indulunk. 35 éve annak, hogy minket ez áldott intézet kibocsátott az életbe. Egy emberöltő, egy ember átlagos élete. Mennyi küzdelemnek vagyunk kitéve, midőn távozunk és milyen különböző eredményekkel tértünk vissza.

Én figyelemmel kísértelek benneteket. Rokonszenvvel, szeretettel; s ha láttam, hogy a sors vaskeze egyiket-másikat visszalöki életpályáján, ha láttam, hogy kemény csapásokat mér fejetekre, ha láttam, hogy haladásban, boldogságban, előmenetelben akadályoz benneteket bármi az életben: veletek éreztem, veletek szenvedtem.

Isten látja lelkemet, hogy kiterjesztettem gyöngye kezemet olykor segítségre; kiterjesztettem, mert éreztem a kötelességet és éreztem a szolidaritást, melylyel egymás irányában viseltetni tartozunk.

Bizony, megviselt bennünket az élet!

Annak létráján különböző fokozatokon állunk, de hazánk szent szeretetében, egyházunk iránti hű ragaszkodásban, ez imádott intézet iránti odaadó, imadásig terjedő vonzódásunkban egyenlők vagyunk.

És azok is, a kik az élet létráján egyik-másik felett vannak, nem azért maradtak és maradhattak ott Isten kegyelméből, hogy arról lenézzék társaikat, a kik talán valamivel lejjebb allanak, hanem hogy fölemeljék azokat.

Ebben az intézetben tanultunk.

Mennyit tanultam én tőletek! Tanultam barátságot, mely a jó és rossz szerencsében egyaránt hű és kitartó volt 40 hosszú esztendőn keresztül. Tanultuk szeretni ez intézetet, az egyházat és a hazát, megtanultuk ismerni az embert a maga valóságában. És mikor azért kedélyünk túlcapongásai és egyik-másik felsőbbéregzeteiben túlkaptunk, tanulótársaink kellő módon figyelmeztettek erre. Isten áldja meg őket ezért! Mondhatom, hogy sokkal több leccét tanultunk az udvaron, mint a tanyeremben. De azért természetesen sokat tanultunk a tanteremben is, a miért örök halaadásal viseltetem e kedves intézet iránt. Mégis legtöbbet tőletek tanultam az élet számára.

Tanultunk tanárainktól, kiknek emlékezete áldott legyen. Nekik köszönhetjük, hogy megtudtuk különböztetni azt, hogy mi a különbség a betű és a szellem között; az ő tanításaiknak nagyon sok hasznát vettük.

Most is előttem áll Sárkány, Kócsy, Takács. Ők tanítottak minket a reális tudományokra. A kérlelhetetlen számok és törvények szabályaira ők tanítottak. Es erre az életben nagy szükség van.

Bármily állásban legyünk is, ne teledjük, hogy ha az élet minicizozus részleteit, a tudomány parancsainak minden részletét, a haza szükségének minden legkisebb porszemét tekinteten kívül hagyjuk, életpályánkon kötelességünket kellőképen nem teljesíthetjük. . . . Azután jöttek Gyulai és Fekete. Bevezettek a nemzeti irodalom és mesék világába.

Gyűjtöttük a népmeséket a nép szájából Gyulai Pálnak és az anekdotákat Deák Farkas számára. Mindezekből pedig sokkal kevesebb hasznót láttak ők, mint mi!

És jött Sári László. A történelem biztos,

szilárd talajára állva, szárnyakat adott lelkének, a melyen felemelkedtünk a világtörténet, az igazság és humanizmus legmagasabb régióiba.

Ha visszaemlékezünk e boldog időre és e magas régiókból nézzük a mindennapi életet, a mindennapi élet küzdelmeit, talán elkeseredésünkben azt mondjuk, hogy ezek utólérhetetlen ideálok, a melyek után hiába törekszünk.

De nem így van. Nem áll az, hogy nem tudjuk megcselekedni azt a mi lehetséges.

Mert éppen az ideálok után való törekvés ad lelkesedést, kitartást, önbizalmat, bátorságot, sőt vakmerőséget az embereknek. E lelkesedés, kitartás, önbizalom, bátorság és vakmerőség nélkül kis nemzet kicsiny fia nagy dolgokat nem csinálhatnak.

Könyvekből keveset tanultunk. A mi kézikönyveink vékonyak voltak. Csak egyetlen vastagabb könyvünk volt: az állattan. Abból tanultunk a legkevesebbet.

Tanáraink nem a rideg betűt, hanem a szellemet tanították. Nem olvasni tanítottak, hanem *gondolkozni*. Nem terheltek túl az agyunkat szabályokkal, törvényekkel, hanem arra törekedtek, hogy agyunk konstrukcióját úgy alkossák, olyanná formálják, hogy az agy maga teremtsen az eredményt és vonja le a következményt.

Nem felejttem el soha Nagy Ferencz tanárunkat, ki filozófiai nyugalmából és kényelméből ki nem mozdulva, megtanított bennünket arra, hogy az erkölcsi tiszteletet nemcsak a szellemi világban kell keresni, hanem testi életünkben is, hogy meg kell őriznünk a testi tisztaságot, mert csak ekkor tudunk az életben kellő ruganyossággal küzdeni.

Ő tanított meg logikusan gondolkodni.

Nem felejttem el soha, — ne vegyéltek dicsekvésnek, hisz 35 év múlva előállhatok vele, apámnak mindig azt mondta, hogy én vagyok az osztályban a leglogikusabb fő, — a hányszor vizsgát tettünk, apám és anyám mindig ott voltak. Hogy sirt az apám. Ez volt a jele annak, hogy a fia jól tanult! Ha pedig haza mentem, az anyám behuntya szemét és megcsókolta a homlokomat. Ez volt a jele annak, hogy meg van elégedve. Oh, miért is huntya be a szemét oly korán örökre. Vajha szolgálataimmal annyi örömet okozhatnék hazámnak és egyházamnak, mint szegény jó szüleimnek!

Csak így érezhető az iskola haszna, ha a család ily közvetlen összeköttetésben van az intézettel, a szülő lépten nyomon, minden perczen figyelemmel kíséri a gyermek lépteit és számon kéri tőle a tapasztaltakat.

Jól emlékszem, ha elengedtek, ha templomba vagy színházba mentem, otthon el kellett mondani, a mit hallottam, láttam. Hogy mit prédikáltak, mit játszottak. Utóbb aztán már magam is prédikáltam, deklamáltam.

Csak, ha a szülő oly közvetlenül, minden pillanatban kezében tartja a gyermeki lelket, használ az iskola, máskülönben dohos levegőt terjeszt, mely megöli a lelket.

Ha a tanárok úgy fogják fel feladatukat, hogy nem kényszereszközökkel és hatalommal és nem betűvel, hanem a szellem szabad szárnyalásával kell tökélesíteni az ifju elmét, és alapos vizsgálatra tanítanak, csak akkor — ha meg van először: az alapvizsgálat, másodsor a szellem szabad szárnyalása — csak akkor lehet a hazafiui erények fejlődését elősegíteni.

Nagy előnyünkre volt az az áldott körülmény is, hogy az iskola csak pár lépésre van a templomtól.

Mentünk oda, a templomba, némelykor pajzán gyermeki kedvvel, vagy a meleg elől futottunk be hűsülni. De az a templomi levegő meghatott bennünket, pár percz elég volt arra, hogy Istenhez felemelkedjünk és szelidebben és jobban távoztunk onnan. Kívánatos, hogy minden intézetnél így legyen. Minél közelebb legyen a templom az iskolához.

Es most itt állok előttetek. Talán jogosítva lennék arra, hogy milyen kalkulust kaptam akkor és most az életben! Hej, az élet másként oszlogatja a kalkulust.

Sokszor panaszkodtunk, barátaim, egyik-másik tanár részrehajlásáról, hogy nem ezt, hanem amazt a kalkulust kellett volna adniok. Hát az élet osztó igazságával szemben mit mondjunk?

Tegyük fei, hogy a tanáraink nem mindenkor találták el, mert nem tudták eltalálni az igazságot. De hát mihez szoktattak ezzel? Ahhoz, hogy le kell számolni az élet igazságtalan oldalával is. De megtanultunk ez által még mást is. Azt, hogy a kit tanárai kegyeltek, a kit az élet kegyel, a kit a sors vas keze nem lök vissza pályáján, sem családi boldogságban, sem hazafiui működésében, az ne emelje fejét magasra, hanem az hajoljon porig s adjon hálát Istennek és embereknek a meg nem érdemelt jótéteményekért és iparkodjék a többinek, az elmaradottaknak kárpótlást nyújtani.

Természetes, hogy ezt egy ember nem teheti. Egy ember egyedül nem állíthatja helyre, az élet egyensúlyát, de — a mennyire tőle függ, tegyen meg mindent érte, mert ha azt nem teszi súlyos kötelesség mulasztást követ el.

Nem beszéltem magamról, de felállítottam a követelményeket és szabályokat, a melyeket — ha eddigi működésemre visszatekintek — csekély tehetségem szerint igyekeztem megvalósítani és felállítottam a fogadalmat, a melyet kötelezőnek ismerek ezentul is mindig magamra nézve.

Most, kedves barátaim, újra távozni kell!

Távozni fogunk különböző érzelmekkel és különböző kilátásokkal a jövőre nézve.

Én csak arra kérek titeket, hogy azzal az érzellemmel, a melylyel gyermekkorunk óta egymás iránt viseltettünk, maradjatok meg mindnyájan, ne leledjék az öreg kollegiumot, de sőt ellenkezőleg, az örökké áldott találkozás ez üde frissége erősítse meg továbbra is az egyetértést és gyökereztesse meg bennünk a meggyőződést, hogy egymás iránt, nemcsak baráti érzellemmel, hanem *tevékeny*, működő baráti szeretettel viseltessünk.

Engeszteljen ki ez a gondolkodás és meggyőződés — és én részemről számolok azzal, a mivel irántatok tartozom, — hogy az élet létráján való emelkedés egy kis szerencsével nagyon könnyű, de nem mindig hálás és örvendetes is.

Én jól tudom, hogy ti a ti körötökben jobban teljesítitek kötelességeiteket, mint én és az onnan van, hogy a kik az életben bizonyos mérvben szűkebb körben találtak fel működésük terét, azok ott sokkal intenzívebb működést teljesítenek. Kívánom a magam részéről, hogy ezentul is úgy teljesítsétek az intézet, az egyház és a baza iránti kötelességeiteket.

Én, talán a sors kedvezése, az emberek jósága, a véletlen szerencse folytán, — no, meg egy kis szorgalommal is — magasabbra emelkedtem, de azért érzem ennek a kérlelhetetlen súlyát. Mondom, boldog vagyok, de ne irigyeljétek ezt a boldogságot. Büszkén vallom, jól

érezem magam hivatásomban, még sokat tehetek és sok kötelességem van. Nem azért a jogért, a hatalomért, mert ez magában véve csak teher.

Es én tudom, hogy a ki közületek megfelelő állást foglal el a közéletben, érzi, hogy munkáját, kötelességét hiven teljesítette, hogy a munkát nem lehet bezárni akkor, a mikor szemünket bezárjuk. A nagy munka folytonos felelősséggel jár s ennek rettenetes emésztő érzete gyötri szívünket éjjel nappal és mindig előáll a kérdéssel: »Megtetted-e kötelességedet és hogyan tetted meg?«

Nem képzelhetitek, mily rettenetes érzés ez! Érezni a kötelességet és ennek megtelelni boldogság; de mindenkor hirdetni fogom, hogy a csendes otthon mindennél többet ér.

Nem azt akarom mondani, hogy ne törekedjünk többre, de ha egyik másik pályáján igen előrehalad, ne irigyeljétek, hanem jó kívánságokkal kísérjétek a sirig és mondjátok mindig, hogy annak nagy a kötelessége, de nagy a felelőssége is, kérjétek működésére az Isten áldását, de csak úgy, ha megérdemli, az emberek jóakarátát, ha arra méltó. Tartásotok meg barátotokat a jövőben oly szeretetben, mint eddig és kérjük Isten áldását az intézetre, a tanárookra, az egyházra, a hazára és a királyra. Isten éltesse benneteket!

A remek beszéd közben nem egyszer hangzott föl lelkesen és hosszasan a taps, meg az éljenzés. Majd pedig, a mikor a visszaemlékezések megmeghatották a jelenvoltakat, köny gyűlt a szemekbe.

A beszéd befejezése különösen nagy hatással volt. A miniszter iskolatársai odasiettek a szószékhez, hogy üdvözöljék, meggratulálják. Sokáig elbeszélgetett még a miniszter és közbe-közbe, a mint valamelyes »ügy«-ben interpelláltak, lekötő szeretreméltósággal szólt hátra:

— Szterényi, jegyezzük csak föl. Ne hogy elfelejtsük! . . .

Később a fotografus masinája elé ült az egész társaság.

Látogatások.

A nőegyletek küldöttségének fogadása után Hegedüs Sándorné ő Nagyméltósága és *Rózsika* leánya látogatásokat tettek, — többek közt *Ferencz* Józsefné, *Kozma* Ferenczné, *Lázár* Istvánné, *Inczédy* Samuné, *Sigmond* Dezsőné, *Szvacsina* Gézané, özv. *Várady* Károlyné, farkasházi *Fischer* Vilmosné és *Bartók* Györgyné házában.

A kollegiumi ünnepély után Hegedüs Sándor miniszter is számos látogatást tett, fölkeresvén lakásukon a következő urakat: *Béldi* Ákos gr. főispán, *Szvacsina* Géza polgármester, *Szamosi* János dr., *Haller* Károly dr., *Ferencz* József unitárius püspök, *Bartók* György dr. református püspök, *Biró* Béla apátplebános, *Kolozsvári* Sándor dr. egyetemi tanár, *Lázár* István gróf alispán, *Dobál* Antal, *Feilitzsch* Ártur báró országgyűlési képviselő, *Hóry* Béla, *Deák* Pál főkapit. A kegyelmes ur ezenkívül látogatást tett rokonánál: özv. *Várady* Károlyné urnónél is.

A délelőtt folyamán több látogatást tett *Szterényi* József miniszteri tanácsos is.

A tanuló társak lakomája.

Hegedüs Sándor és tanuló társai ma déli 1 órakor zártkörű ebédre gyűltek össze a New-York emeleti termében. A 35 év előtti tanuló társakon kívül jelen voltak: a miniszter *neje* és *leánya*, továbbá: *Szterényi* József miniszteri tanácsos, *Sárkány* Lajos dr. ref. kollegiumi igazgató, *Szathmáry* Ákos koll. gazdasági főnök és *Péteri* Ödön dr. miniszteri segédfogalmazó.

A harmadik fogásnál *Macskási Sándor* bajai igazgatótanár szólalt fel. Emelkedett hangú beszéde elején üdvözölte a minisztert, valamint megjelent többi osztálytársait. Majd visszatért ahhoz, a ki az osztálytársak közül a legfényesebb pályát futotta meg — *Hegedüs Sándor* kereskedelmi miniszterhez; *Hegedüs* — ugymond — tisztán nagy tehetségének, vasszorgalmának és lankadatlan munkásságának köszönheti azt a fényes polcot, a melyre ezek a kvalitások emeltek. Már a gimnáziumban is mintaképe volt az ifjuságnak, már akkor lehetett látni, hogy ennek a nagy tehetségnek érvényesülnie kell.

A sors igazságos — ugymond — mert az vitte legtöbbre, a ki az iskolában is a legelső volt. Élteti *Hegedüs* minisztert, mint a ki most is tanul, mert nem ünnepeltetni jár magát az országban, hanem utazásainak célja nem más, mint az ország gazdasági viszonyainak tanulmányozása.

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter mondotta a második köszöntőt. Először is köszönetet mond osztálytársainak azért, hogy e barátságos összejövetelen megjelentek. Nincs jutalom, nincs dicsőség, a mely a barátságot, az őszinte barátságot pótolná. Egész életében arra törekedett, hogy nemcsak tiszteletre, hanem barátságra, szeretetre tarthasson igényt. És most, a mikor azoknak a barátságát, szeretetét látja, a kikkel majdnem egy félszázaddal ezelőtt az iskola padjain ült, akkor nyugodtan mondhatja, hogy ennek a körnek a meleg ragaszkodása a leghitelesebb tanuja egész eddigi életének, egész eddigi működésének. Ép ezért teljesen átérzi a mai nap nagy jelentőségét, mely a legfényesebb bizonyíték mellette. Kéri osztálytársait, hogy ma tekintsenek el érdemtől, reményektől, csalódásoktól, hanem szenteljék e napot teljesen az igaz, őszinte barátságnak. Erre a barátságra emeli poharát és arra kéri volt osztálytársait, hogy mint igaz, régi, hű barátok maradjanak akkor is mellette, a mikor nem is lesz ilyen magas polcon, hanem mint egyszerű polgárember fog tovább munkálkodni.

Hosszantartó zugó eljen követte a miniszter szavait, melyek után *Németh János* lelkes beszédben a kegyelmes asszonyt köszöntötte föl mint olyant, a ki egy példás családi élet előmozdítója és a magyar ipar egyik legbuzgóbb előharcosa.

Dr. *Sárkány Lajos* koll. igazgató szól ezután annak a reményének adva kifejezést, hogy 1910-ben újból fognak mindnyája találkozhatni.

Még a miniszter élte a kollegium igazgatóját és tanári karát, mire *Baranyay Imre* honvéd ezredes *Hegedüs Róza* kisasszonyt köszöntötte fel. Egész életét — ugymond — ép úgy figyelemmel kísérjük, mint az édes atyjáét és azért kérjük, hogy az 1910. évi találkozón szintén megjelenni sziveskedjék. Lelkes éljenzés követte a derék ezredes szívből fakadó szavait, mire a diszes ebéd véget ért.

Kolozsvár diszpolgára.

Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottsága a mai napon tartott rendkívüli közgyűlésén *Hegedüs Sándor* kereskedelemügyi minisztert, az I. kerület orsz. képviselőjét, a város leghivebb, legérdemesebb fiát — Kolozsvár diszpolgárává választotta.

Valamivel három óra után kezdődött a közgyűlés. A törvényhatósági bizottsági tagok csaknem teljes számban megjelentek az ünnepélyes aktuson, a mely igen lelkes lefolyású volt.

Béldi Ákos gróf főispán megnyitván a rendkívüli közgyűlést, elmondja, hogy több bizottsági

tag azzal a kérelemmel fordult hozzá, hogy rendkívüli közgyűlést hívjon össze abból a czélből, hogy *Hegedüs Sándor*t, a város fiát és képviselőjét, az ország egy miniszterét, a korona hű tanácsosát, diszpolgárává válassza (*Zajos* éljenzés.) Örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy ezt a rendkívüli közgyűlést összehívja és fölkeri *Szvacsina Géza* polgármestert, hogy indítványát adja elő.

Szvacsina Géza kir. tanácsos polgármester betegségére való tekintettel kéri, hogy indítványát felolvassák.

A közgyűlés megengedvén ezt *Esterházy László* dr. városi főjegyző fölolvassa a következő indítványt:

Szvacsina Géza indítványa.

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Csakis az a nemzet érdemli meg, hogy a Gondviselés nagy emberekkel ajándékozza meg, a melyik méltóképen meg is becsüli a saját nagy embereit.

Mert ha a nemzet az ő nagyjaitól, a kiket az isteni Gondviselés a haza sorsának intézésére kiválasztott, megvárhatja, hogy életüket a nemzet szolgálatában a hazának szenteljék, akkor a haza minden hű fiának viszont kötelessége, hogy érezze és fejezze is ki halálját azok iránt, a kik életüket a haza szolgálatának szentelve, a közjó előmozdításán fáradoznak.

Mert minden polgári erény és minden hazafiúi érdem egy egy élő hajtása a hazaszeretet fájának, melynek ágain a közelismerés melege alatt nyílnak meg a legszebb virágok.

Kolozsvár sz. kir. városának van egy kiváló, hazafiúi érdemekkel és a legszebb polgári erényekkel tündöklő nagy embere, kit az isteni Gondviselés a Haza sorsának intézői közé választott.

E férfiú: *Hegedüs Sándor*, Magyarország kereskedelmi minisztere.

A nemzet anyagi jólétének legjelentékenyebb erőforrása, a magyar ipar és kereskedelem ápolása és fejlesztése van az ő vezető kezére bízva.

Országszerte ismeretes az az önfeláldozó és fáradságot nem ismerő munka, a mit Ő Exzellenziája nap-nap után végez, hogy a magyar ipart, a melynek kiskorusága eddig évről-évre mindig meg lett hosszabbítva, végre-valahára nagykorúvá tegye és felvirágoztassa.

De ezeknek az országos érdemeknek méltó honorálására mi, Kolozsvár sz. kir. város közönsége sem elegendő hivatással, sem megfelelő súlylyal nem bírunk. Ő Exzellenziájának országos érdemeit elismerték a hazában mindenütt, a hol a magyar ipar és kereskedelem fejlesztése hazafiúi komoly törekvés tárgyát képezi, és mi örömmel csatlakoztunk azokhoz, a kik Ő Exzellenziájának eddig elért sikereiért a hazafiúi elismerés koszoruját nyújtották.

De azoknak az érdemeknek a méltatására, a miket Ő Exzellenziája e város kulturális fejlődése, anyagi és szellemi jólétének előmozdítása érdekében évtizedeken át szerzett, mi koloksváriak és első sorban e nemes város törvényhatósági bizottsága vagyunk hivatva és a hála nyilvánítása is a mi jogunk és a mi kötelességünk.

És épen ezért igaz hazafiúi örömmel ragadtam meg az alkalmat, hogy magamévá tegyem azt az indítványt, a melyet a város törvényhatósági bizottságának tagjai idei június 25-én hozzám írásban is benyújtottak a végett, hogy Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósága *Hegedüs Sándor*t, Magyarország kereskedelmi miniszterét, Kolozsvár város első kerületének országgyűlési képviselőjét, a város diszpolgárának megválassza.

Mert mi, a törvényhatósági bizottság tagjai, kik közvetlen tanúi és ismerősei vagyunk a tényeknek, tartozunk is ezzel, nem a Miniszternek, hanem Kolozsvár szerető fiának, *Hegedüs Sándornak*, e nemes város büszkeségének és saját magunknak is, hogy tanuságot tegyünk az egész ország színe előtt, hogy tudjuk méltányolni a valódi hazafiúi és polgári érdemeket.

Hegedüs Sándornak munkás élte, tündöklő hazafisága és Kolozsvár iránti lángoló szereteten, a mi előtt még a pártpolitika is meghajolt, legyen példája nemcsak a mai, de a jövő nemzedéknek is és a diszpolgárság legyen hirdetője azoknak az elévülhetlen érdemeknek, melyek Ő Exzellenziája nevét e város történetében már is megörökítették.

Diszpolgárrá való választására szebb és magasabb pillanatot nem találhatnánk, mint épen a mai napot, midőn Ő Exzellenziája azért jött haza Kolozsvárra, hogy az érettségi vizsga letételének 35 éves fordulóját egykori tanuló társaival megünnepelje.

Ahoz a bizonyítványhoz, a melyet ezelőtt 35 évvel kollegiumi tanáraitól kapott és a mely megnyitója lett annak a fényes pályának, melyen Ő Exzellenziája halad, csatoljunk mi most egy másik bizonyítványt, a diszpolgári oklevelet, a mit a szerető szülőváros nyújt hű fia hervadhatatlan érdemeinek, a legszebb polgári erényeknek jutalmául, e reánk nézve is becses napnak örök emlékezetére. Indítványomat a tekintetes közgyűlésnek egyhangú elfogadásra ajánlom.

A közgyűlés meg-megújuló lelkes éljenzéssel hallgatta végig *Szvacsina* polgármester lelkes, igaz és gyújtó hatású indítványát.

Benel Ferencz ügyvéd és *Szamosi János* dr. egyetemi tanár élénk éljenzéssel kísért lelkes, szög beszédekben ajánlják elfogadásra a polgármester indítványát. (Ezeket a beszédeket holnap közöljük.)

Béldi Ákos gróf viharos éljenzés közt kihirdeti, hogy *Hegedüs Sándor* Kolozsvár város diszpolgárává egyhangulag megválasztott. A diszpolgári oklevél ki fog állíttatni és annak idején küldötségileg átadatni. Végül a főispán felkérte a törvényhatósági bizottság tagjait, hogy testületileg vonuljanak a miniszter elé, hogy értesítsék a közgyűlésnek most hozott határozatáról.

Ezzel a rendkívüli közgyűlés *Hegedüs Sándor* hosszas, lelkes éltetése közben d. u. fél 4 órakor véget ért és a képviselő-bizottság *Béldi Ákos* gr. főispán, *Szvacsina Géza* polgármester és *Nagy Mór* dr. polgármester-helyettes vezetése mellett a miniszternek New-York szállóbeli lakására ment.

A városi közgyűlés részleteiről és a nap további eseményeiről holnap lapunkban fogunk tudósítani.

TÁVIRATOK.

Bécs, június 29. (A. M. P. e. t.) Az osztrák hivatalos lap mai száma közli Ő felsége határozatát, a mely felhatalmazza a kormányt a 14 ik §. alapján az adók és illetékek beszedésére az állami szükségletek fedezése céljából. Közli továbbra azt a rendeletet, mely felhatalmazza hogy a pénzügyminisztert a legszükségesebb beruházások fedezésére, szükség esetén 50 millió koronát beszeressen. A miniszterelnökhöz intézett császári kézirat megállapítja a közös ügyek kiadásának fedezésére vonatkozó eddigi hozzájárulási arányt.

Budapest, június 29. (A. M. P. e. t.) Magántávirat szerint magyar születésű *Faragó* kínai mandarin, nejevel együtt elmenekült Pekingből. A pekingi császári palotát fölgyújtották a lázadó kínai csapatok.